

Voorbeelden uit de Oostelijke wereld zijn bijv. Ethiopische, Hebreeuwse, en Syrische manuscripten, Arabische en Iraanse kalligrafie en vele Indische schriften op boombast, palmlaad, bamboe, berkebast, gelakt metaal en steen.

In de westelijke wereld wordt het gebruik van het alfabet geïllustreerd op o.a. Griekse papyri, specimina met Etruskisch en runen, Romeinse grafstenen, middeleeuwse handschriften en Nederlandse kalligrafie. Als schrijfmateriaal zijn er pennen, penselen, pennemesjes, schrijfkokers en inktstellen.

Alle bovengenoemde stukken zijn tentoongesteld in vitrines. In een posterstandaard ziet de bezoeker een selectie van autografen vanaf de 16e eeuw tot heden in xerox-kopie. De originelen zijn ter inzage op de Handschriftenafdeling, waar zich tevens de vakbibliotheek over schriftgeschiedenis bevindt.

Een globaal overzicht met illustraties uit de collectie vindt men in het boekje van J. A. Dortmund, *De Wereld schreef*, dat is te verkrijgen bij het Schriftmuseum.

Toekomst

Voor het optimaal laten functioneren van het Schriftmuseum blijven er nog veel wensen en werkzaamheden over.

Enige stukken behoeven nog een nadere bestudering door deskundigen, zoals de tekst op het Chinese orakelbot. op een handschrift van de Lolo, een stam uit de Chinese provincie Yunnan, en een grensteen uit het gebied tussen Thailand en Cambodja met Khmerschrift uit de 9e eeuw na Chr.

Hoewel de historische ontwikkeling van het schrift overzichtelijk is weergegeven, moet nog worden voldaan aan de vraag naar meer gedetailleerde informatie over speciale onderwerpen, zoals moderne schrijfmethoden, geschiedenis van het schrijfonderwijs en de kalligrafie in Nederland, het schrift in de moderne communicatiemiddelen, terminologie van middeleeuwse schriftvormen, fabricage van schrijfstoffen

enz. De onderwerpen zouden ook gebruikt kunnen worden voor wisselende tentoonstellingen. Het werk aan een uitgebreide catalogus vordert langzaam.

Naast de zorg voor een goede conservering der stukken, mag verdere uitbreiding van de collectie, vooral met materiaal van vóór de Middeleeuwen, niet vergeten worden. Als honorair-conservator van het Schriftmuseum heeft de heer Dortmund zijn medewerking daarbij toegezegd.

Het educatieve aspect zou verhoogd kunnen worden door een dia-klank-beeld. De dienstdoende ambtenaar hoeft dan niet steeds hetzelfde verhaal af te steken. Met een druk op de knop ziet de bezoeker dan op een t.v.-scherm in zo'n 15 minuten dierend programma hoogtepunten uit de schriftgeschiedenis nog eens nader belicht.

Helaas staat de veelheid van mogelijkheden en plannen met het Schriftmuseum niet in verhouding tot de geringe beschikbaarheid van personeel. De uitvoerbaarheid is tot nu toe steeds afhankelijk van één persoon, de conservator van de Handschriftenafdeling, onder wiens verantwoordelijkheid ook het Schriftmuseum valt. Daar niemand disponibel is om de gehele week toezicht te houden, zullen bezoekers de deur vaak gesloten vinden. Toch kunnen zij altijd op de aangekondigde openingsuren op het Schriftmuseum terecht, als zij de moeite nemen even naar de Handschriftenafdeling te gaan, waar altijd iemand bereid is om hen in het museum toe te laten.

Het slechts langzaam kunnen verwezenlijken van de plannen en het gebrek aan toezichhoudend personeel zijn er de oorzaak van dat er na de officiële opening vanuit de Universiteitsbibliotheek niet méér bekendheid aan het Schriftmuseum is gegeven en geen contact met bijv. scholen is gezocht.

Gelukkig werken de enthousiaste reacties van bezoekers bij het zien van de expositie stimulerend genoeg om met plezier de eerder geschetste werkzaamheden voort te zetten.

C. M. Faas

EEN OPROER IN UTRECHT

Hoe weinig nieuws er onder de zon is bleek mij weer eens uit het volgende verhaal dat ik (o.a.) in de *Jaarboeken van het Koninkrijk der Nederlanden* door Martinus Stuart, geschiedschrijver des Rijks (1882) aantrof.

Je kunt er zó een plaatje uit het T.V.-journaal van vandaag de dag bij plaatsen.

De bekendmaking van het besluit, waarbij, ten gevolge den genade des Konings, jaarlijks, op zekeren bepaalden tijd, aan een aantal gevangenen deels geheele kwijtschelding, deels vermindering van tuchthuis-straf wordt toegestaan, gaf, in de maand Junij, aanleiding tot een schroomlijk oproer in het

gevangenenhuis te Utrecht. Niet zoodra hadden de gevangenen, ten getale van 160 tot 180 aanwezig, kennis gekregen van de gemelde beschikking, of men bespeurde eenę algemeene woeling onder dezelve. Zij die geen afslag bekwamen, gaven hierdoor op het luidst hunne ontevredenheid te kennen, terwijl zij aan welke dezelve was toegestaan, zich hiermede niet voldaan hielden. Op een oogenblik, als had er eene vroegere afspraak deswege plaats gehad, geraakte alles in oproer, weefgetouwen en andere werktuigen werden vernield, en, met losbreking der zwaarste sloten, de afzonderlijke bewaarplaatsen geopend en aldus vele gevangenen bij elkander gehoopt. Spoedig

bekwam men hulp van de militaire wacht, aan de Tolsteeg-poort geplaats(t), hetgeen echter niet verhinderde, dat aan de muren gebroken en met steenen van boven neder geworpen werd. Zelfs de glasramen werden uitgehaakt en naar omlaag gesmeten en met groote moeite alleen voorkwam men het doorbreken van de zoldering, echter niet zonder dat verscheidene gevangenen gekwetst raakten. De aanwezige militaire magt te kort schietende om het oproer meester te worden, werd nog bij tijds versterkt door een aanzienlijk detachement van de hoofdwacht, alsmede door andere militairen, benevens eenig(e) manschappen der kavallerie, met grooten ijver toesnellende, hetgeen veel toebragt, om het gevaar van eenen meer en meer toenemende oploop, welke inmiddels buiten het gevangenhuis plaats greep, af te weren. Nadat men de militaire(n) van scherpe patronen had voorzien, en deze op de binnenplaats, in het gezigt der gevangenen, het geweer had doen laden, kreeg men dezelve

eindelijk zoo ver in bedwang, dat het breken gestaakt werd, waarop, de orde spoedig hersteld zijnde, een gerechtelijk onderzoek plaats greep.

Er ontbreken maar een paar „moderne“ zaken in dit verslagje. Er wordt niet gesproken over gijzelaars onder de bewakers. Waren ze op tijd weggekomen of hadden de gevangenen er geen erg in gehad gijzelaars te maken? En dan de gemakkelijke manier waarop het oproer tot een einde komt: geen bestormingen of langdurig overleg, alleen maar demonstratief de wapens laden. Maar ja, de gevangenen wisten dat ze konden rekenen op raak schieten! De hele zaak zal hen wel niet zoveel waard zijn geweest. Maar wat denkt u van de nieuwsgierige menigte die drommend in de weg stond?

P. D. 't Hart.

BOEKENSCHOUW

De Nicolaïkerk

Het Bureau Voorlichting van de gemeente Utrecht heeft in de serie „Utrechtse kerken“, na de boekjes over de Pieterskerk, de Dom, de Geertekerk en de Jacobikerk een vijfde, ditmaal over de Nicolaïkerk, het licht laten zien. In vier hoofdstukjes worden achtereenvolgens behandeld de geschiedenis van de kerk, de bouwgeschiedenis, de restauratie en tenslotte wordt een rondwandeling door de kerk gemaakt.

De schrijver, J. van Staveren, heeft o.a. gebruik kunnen maken van mededelingen van de restauratiearchitect ir. T. van Hoogevest en van de adviseur voor de bouwhistorische begeleiding, Th. Haakma Wagenaar. De foto's zijn gemaakt door de Gemeentelijke Fotodienst.

Het boekje is verkrijgbaar in de Nicolaïkerk, in de boekhandel, bij de V.V.V., de Gemeentelijke Archiefdienst en bij het I.C.U., Lange Jansstraat 5.

G. J. R.

Nicolaïkerk Utrecht. Bureau Voorlichting gemeente Utrecht, 1978. 26 blz., geïll. f 1,50

De publiciteitscommissie Restauratie Binnenstadkerken heeft ter gelegenheid van de voltooiing van de restauratie van de Nicolaïkerk het boekje *In en om de Nicolaïkerk* uitgegeven. Het is het tweede deeltje in een reeks, die in januari 1977 is gestart met *Wijk C en de Jacobikerk* en die, met de restauratie van de Dom en de Janskerk in het verschiet, wellicht nog vervolgd zal worden.

Door middel van een groot aantal afbeeldingen wordt op een plezierige wijze een indruk gegeven van de Nicolaïkerk en haar omgeving. Evenals bij *Wijk C en de Jacobikerk* is materiaal gebruikt dat door particulieren ter beschikking werd gesteld.

Natuurlijk wordt in de eerste plaats, zij het in kort bestek, de geschiedenis van de Nicolaïkerk verteld. En door middel van naast elkaar geplaatste foto's wordt de lezer in de gelegenheid gesteld zich een oordeel te vormen over het uiterlijk en het interieur van de kerk vóór en na de restauratie.

Niet alleen de kerk, maar ook de wijk erom heen wordt de lezer getoond. De fundatie van Renswoude, het Centraal Museum, de Willen Arntszstichting, de Lange Nieuwstraat, het Wilhelmina Kinderziekenhuis, de Hortus, het huis „De Gesloten Steen“ (waarin de sigarenfabriek van Ribbius Peletier was gevestigd) en de Twijnstraat komen allen aan de orde.

Het boekje, dat van harte aanbevolen wordt, is verkrijgbaar door overschrijving van f 12,50 op postgirorekening 616517 van de Hervormde Gemeente Utrecht onder vermelding van „Boekje Nicolaïkerk“. Voor een bedrag van f 10,— is het af te halen bij het kerkelijk bureau van de Hervormde Gemeente aan de Bernadottelaan, tijdens de openingsuren in de Nicolaïkerk, in het Centraal Museum, bij de Gemeentelijke Archiefdienst en bij het Informatie Centrum van de gemeente Utrecht.

G. J. R.

Graafhuis, A. en J. van der Werf, In en om de Nicolaïkerk. Publiciteitscommissie Restauratie Binnenstadkerken Utrecht, 1978. 80 blz., m. ill., f 10,—